

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

ความรับผิดชอบต่อสาธารณะและระดับจริยธรรมทางการเมือง: การวิเคราะห์เชิงสถาบันของพรรคประชาชนภายใต้บริบทนิติรัฐไทย (พ.ศ. 2561-2569)

Public Accountability and Political Ethical Standards

: An Institutional Analysis of the People's Party Within the Context of the
Thai Rule of Law (2018-2026)

1. พระยุดกร จีวรรณ, 2. พระมหาอชิรวิทย์ กังยาง, 3. สามเณรณัฐชัย พนาไสสุวรรณ,
4. อัญชลี แสงเพชร*

1. Phra Yutthakorn Taiwan, 2. Phramaha Achirawit Gangyang, 3. Natthachai Phanaisawas,
4. Anchalee Seangphet

1., 2., 3., 4. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

1., 2., 3., 4. Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus

Corresponding Author E-Mail: anchalee.sea@mbu.ac.th*

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความรับผิดชอบต่อสาธารณะและระดับจริยธรรมทางการเมืองของพรรคการเมืองในสายอุดมการณ์ “พรรคประชาชน” ภายใต้บริบทนิติรัฐไทยในช่วงปี พ.ศ. 2561–2569 โดยใช้กรอบการวิเคราะห์เชิงสถาบัน (Institutional Analysis) ผนวกกับแนวคิดจริยธรรมทางการเมืองและความรับผิดชอบเชิงประชาธิปไตย การศึกษานี้มุ่งตรวจสอบจริยธรรมทางการเมืองในสามมิติ ได้แก่ (1) ความซื่อสัตย์ต่ออุดมการณ์และความสอดคล้องเชิงนโยบาย (2) การยึดถือหลักนิติธรรม สิทธิมนุษยชน และกระบวนการประชาธิปไตย โดยเฉพาะในสถานการณ์วิกฤต เช่น การยุบพรรคการเมือง และ (3) กลไกความโปร่งใสและการเปิดรับการตรวจสอบจากสาธารณะ ผลการศึกษาพบว่า พรรคการเมืองในสายอุดมการณ์ดังกล่าวมีแนวโน้มยึดมั่นในหลักการของระบอบประชาธิปไตยผ่านการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในกรอบรัฐสภา การรักษาความต่อเนื่องของเจตจำนงประชาชนผ่านโครงสร้างพรรคการเมือง และการใช้สันติวิธีในการจัดการความขัดแย้งทางการเมือง แม้ในบริบทที่เผชิญแรงกดดันจากกลไกทางกฎหมายและโครงสร้างอำนาจ ขณะเดียวกัน พรรคยังให้ความสำคัญกับการเคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชนและการส่งเสริมความโปร่งใสเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในสถาบันการเมือง บทความนี้ชี้ให้เห็นว่าจริยธรรมทางการเมืองในระดับสถาบันมิได้เป็นเพียงมิติทางคุณค่าเชิงนามธรรม หากแต่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความชอบธรรมและเสถียรภาพของระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะในบริบทนิติรัฐไทยที่ยังเผชิญความท้าทายด้านความเชื่อมั่นในสถาบันการเมืองอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: 1. จริยธรรมทางการเมือง; 2. พรรคประชาชน; 3. นิติรัฐไทย; 4. ประชาธิปไตยไทย

Abstract

This article aims to examine public accountability and the level of political ethics of political parties affiliated with the “People’s Party” ideological lineage within the context of the Thai rule-of-law state from 2018 to 2026. The study employs an institutional analytical framework combined with theories of political ethics and democratic accountability. It focuses on three main dimensions: (1) ideological integrity and policy consistency, (2) adherence to the rule of law, human rights, and democratic processes—particularly under critical circumstances such as party dissolution, and (3) mechanisms of transparency and openness to public scrutiny. The findings indicate that parties within this ideological network demonstrate a consistent commitment to democratic principles through parliamentary engagement, the institutional continuity of popular mandates, and the use of peaceful means in managing political conflict. Even under conditions of legal and structural constraints, these parties tend to operate within institutional frameworks rather than resorting to extra-legal mobilization. Moreover, they emphasize the protection of civil liberties and the promotion of transparency as key instruments for fostering public trust in political institutions. This study argues that political ethics at the institutional level should not be understood merely as a normative ideal, but as a critical mechanism for sustaining legitimacy and stability in democratic regimes, particularly in the Thai context where public trust in political institutions remains a persistent challenge.

Keywords: 1. Political ethics; 2. People's Party; 3. Thai rule of law; 4. Thai democracy.

บทนำ

ในระบอบมหากษัตริย์รัฐธรรมนูญการเมืองร่วมสมัย “จริยธรรมทางการเมือง” มิได้จำกัดอยู่เพียงคุณลักษณะของปัจเจกบุคคล หากเชื่อมโยงโดยตรงกับความชอบธรรมและคุณภาพของระบอบประชาธิปไตย แนวคิดสัญญาประชาคมอธิบายว่าอำนาจรัฐตั้งอยู่บนความยินยอมของประชาชนซึ่งเป็นที่มาของอำนาจอธิปไตย (Gao & Cao, 2025; Zack, 2023) ดังนั้น การเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวไม่อาจรับประกันความชอบธรรม หากปราศจากการยึดมั่นในจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ซึ่งอาจนำไปสู่การบิดเบือนของระบอบประชาธิปไตย

ในเชิงสถาบัน พรรคการเมืองเป็นกลไกหลักในการถ่ายทอดเจตจำนงของประชาชน จึงต้องมีความรับผิดชอบต่อเชิงศีลธรรมควบคู่กับความรับผิดชอบทางกฎหมาย (Papadopoulos, 2023; Castiglione, 2026) อย่างไรก็ตาม บริบทนิติรัฐไทยเผชิญปัญหาความเสื่อมถอยของความเชื่อมั่นทางการเมืองจากความไม่มั่นคง การแทรกแซงเชิงโครงสร้าง และข้อจำกัดของหลักนิติธรรม ส่งผลให้เกิดสภาวะไร้บรรทัดฐานทางสังคม ที่บรรทัดฐานทางจริยธรรมไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมจริง ปรากฏเป็นช่องว่างระหว่างค่านิยมสัญญาทางการเมืองกับการปฏิบัติ (Ekezie & Balogun, 2025)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เชิงโครงสร้างและเชิงประจักษ์ จริยธรรมทางการเมืองของพรรคประชาชนในบริบทนิติรัฐไทยภายใต้พลวัตการเมืองร่วมสมัย โดยมุ่งศึกษาสามมิติ ได้แก่ (1) ความสอดคล้องเชิง

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

นโยบายเพื่อประเมินความเชื่อตรงทางการเมือง (2) การยึดมั่นในหลักนิติธรรมและสิทธิมนุษยชน และ (3) กลไกความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ซึ่งสะท้อนคุณภาพของพรรคในฐานะตัวแทนประชาชน เพื่อนำเสนอการวิเคราะห์จริยธรรมทางการเมืองของพรรคประชาชนผ่านกรอบแนวคิดที่เชื่อมโยงระหว่างสัญญาประชาคม นิติรัฐ และความรับผิดชอบต่อทางการเมือง โดยพิจารณาทั้งโครงสร้างสถาบันและพฤติกรรมเชิงประจักษ์ เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจว่าพรรคการเมืองสามารถธำรงความชอบธรรมและความไว้วางใจของประชาชนได้เพียงใด อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทฤษฎีและการเสริมสร้างประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนในบริบทไทย

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อประเมินความเชื่อสัตย์ต่อค่านิยมสัญญาและอุดมการณ์ทางการเมือง
2. เพื่อวิเคราะห์การเคารพหลักนิติธรรม สิทธิมนุษยชน และกระบวนการทางประชาธิปไตย
3. เพื่อสำรวจกลไกความโปร่งใสและการเปิดรับการตรวจสอบจากสาธารณะ

ขอบเขตการศึกษา

ครอบคลุมพัฒนาการเชิงอุดมการณ์จากพรรคอนาคตใหม่ พรรคก้าวไกล สู่พรรคประชาชน (พ.ศ. 2561-2569)

กรอบแนวคิดและทฤษฎี (Theoretical Framework)

ทฤษฎีสัญญาประชาคม (Social Contract Theory) ถือเป็นหนึ่งในรากฐานสำคัญของความคิดทางการเมืองสมัยใหม่ในการอธิบายที่มาและความชอบธรรมของรัฐ โดยมีแนวคิดหลักว่า อำนาจทางการเมืองเกิดขึ้นจากความยินยอมของประชาชน มิใช่จากสิทธิอำนาจโดยกำเนิดของผู้ปกครอง (Zack, 2023) แนวคิดของ Locke (1689) เน้นว่ารัฐมีหน้าที่คุ้มครองสิทธิพื้นฐาน ได้แก่ ชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สิน ขณะที่ Rousseau (1762) เสนอว่าเจตจำนงทั่วไป (general will) คือแหล่งที่มาของอำนาจอธิปไตย ทั้งสองแนวคิดร่วมกันวางรากฐานสำคัญให้กับหลัก “อำนาจอธิปไตยของประชาชน” (popular sovereignty) ซึ่งเป็นหัวใจของระบอบประชาธิปไตยร่วมสมัย

ในพัฒนาการทางรัฐศาสตร์ร่วมสมัย ทฤษฎีสัญญาประชาคมมิได้ถูกจำกัดอยู่ในเชิงปรัชญา หากแต่ได้รับการพัฒนามาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ความชอบธรรมของสถาบันทางการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพลเมือง โดยมีข้อเสนอสำคัญว่า ความชอบธรรมทางการเมืองจะคงอยู่ได้ก็ต่อเมื่อผู้ใช้อำนาจปฏิบัติตามเงื่อนไขของความไว้วางใจที่ได้รับมอบจากประชาชน (Gao & Cao, 2025) แนวคิดดังกล่าวนำไปสู่การตีความใหม่ว่า “สัญญาประชาคม” มิได้เป็นสัญญาเชิงกฎหมายโดยตรง แต่เป็นสัญญาเชิงบรรทัดฐาน (normative contract) ที่กำหนดพฤติกรรมของสถาบันการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ภายใต้กรอบนี้ พรรคการเมืองจึงถูกมองว่าเป็น “ตัวกลางเชิงสถาบัน” (institutional intermediary) ที่เชื่อมโยงเจตจำนงของประชาชนกับการใช้อำนาจรัฐ โดยกระบวนการเลือกตั้งสามารถอธิบายได้ในเชิง “การทำสัญญา” ซึ่งนโยบายที่พรรคเสนอเปรียบเสมือนข้อเสนอ (offer) และการลงคะแนนเสียงของประชาชนคือการยอมรับ (acceptance) ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์เชิงความรับผิดชอบระหว่างผู้แทนกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การ

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

ตีความในลักษณะนี้ช่วยให้สามารถเชื่อมโยงแนวคิดทางกฎหมายกับพฤติกรรมทางการเมืองในเชิงประจักษ์ได้อย่างเป็นระบบ

นอกจากนี้ แนวคิดเรื่องความรับผิดชอบ (accountability) ยังเป็นแกนกลางของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสัญญาะหว่างรัฐกับประชาชน งานศึกษาของ Papadopoulos (2023) ชี้ให้เห็นว่า ระบบประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยกลไกความรับผิดชอบหลายระดับ ทั้งความรับผิดชอบผ่านการเลือกตั้ง (vertical accountability) และการตรวจสอบระหว่างสถาบัน (horizontal accountability) ซึ่งมีความท้าทายในการรักษาความไว้วางใจของประชาชนและความชอบธรรมของสถาบันการเมือง ขณะเดียวกัน Castiglione (2026) ยังเสนอว่าความโปร่งใสและสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลของประชาชนเป็นองค์ประกอบสำคัญของความรับผิดชอบในระบอบประชาธิปไตย

ในมิติของจริยธรรมทางการเมือง นักวิชาการร่วมสมัยเริ่มให้ความสำคัญกับการยกระดับการวิเคราะห์จากปัจเจกบุคคลไปสู่ระดับสถาบัน โดยชี้ว่าจริยธรรมของพรรคการเมืองสะท้อนผ่านโครงสร้างองค์กร กลไกภายใน และพฤติกรรมต่อสาธารณะ งานของ Ekezie และ Balogun (2025) ระบุว่าความรับผิดชอบและธรรมาภิบาลเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความไว้วางใจของพลเมืองและเสถียรภาพของระบอบประชาธิปไตย

ยิ่งไปกว่านั้น แนวคิดนิติรัฐ (Rechtsstaat) ได้เข้ามาเสริมสร้างกรอบการวิเคราะห์สัญญาประชาคม โดยเน้นว่าอำนาจรัฐต้องถูกจำกัดด้วยกฎหมายที่ยุติธรรม และต้องเคารพสิทธิมนุษยชนเป็นสำคัญ (Atadjanov, 2026) การผสานระหว่าง “สัญญาประชาคม” กับ “นิติรัฐ” ทำให้การประเมินความชอบธรรมของพรรคการเมืองต้องพิจารณาทั้งมิติของความซื่อสัตย์ต่อคำมั่นสัญญาและการปฏิบัติตามหลักกฎหมายและสิทธิพื้นฐาน

อย่างไรก็ตาม ในบริบทประเทศกำลังพัฒนา งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์เชิงสัญญาะหว่างรัฐกับประชาชนมักถูกบิดเบือนโดยระบบอุปถัมภ์ (clientelism) ที่เน้นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระยะสั้นมากกว่านโยบายเชิงโครงสร้าง ส่งผลให้ความไว้วางใจของประชาชนต่อสถาบันการเมืองลดลง และนำไปสู่ภาวะวิกฤตความชอบธรรมในระบอบประชาธิปไตย

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น สามารถสังเคราะห์ได้ว่า ทฤษฎีสัญญาประชาคมร่วมกับแนวคิดเรื่องความรับผิดชอบและนิติรัฐ มีศักยภาพในการใช้เป็นกรอบวิเคราะห์ “ความซื่อสัตย์ทางการเมือง” (political integrity) ของพรรคการเมืองในฐานะผู้รับมอบอำนาจจากประชาชน โดยเฉพาะในบริบทที่ระบบการเมืองเผชิญความท้าทายด้านความเชื่อมั่นและความชอบธรรม การศึกษานี้จึงนำกรอบแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมของพรรคประชาชน เพื่อประเมินว่าพรรคสามารถรักษาความสอดคล้องระหว่างคำมั่นสัญญาและการปฏิบัติจริงได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งถือเป็นตัวชี้วัดสำคัญของคุณภาพระบอบประชาธิปไตยในระดับสถาบัน

หลักนิติธรรม (Rule of Law) และการยอมรับอำนาจตุลาการภายใต้ข้อจำกัดทางกฎหมาย

หลักนิติรัฐ (Rechtsstaat หรือ Rule of Law) เป็นหนึ่งในแนวคิดพื้นฐานของกฎหมายมหาชนและระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่ โดยมีสาระสำคัญว่าการใช้อำนาจทางการเมืองต้องอยู่ภายใต้ “กฎหมายที่ยุติธรรม โปร่งใส และตรวจสอบได้” มิใช่การใช้อำนาจตามอำเภอใจของผู้ปกครอง (Atadjanov, 2026) แนวคิดนี้สะท้อนหลักการสำคัญว่า อำนาจอรรถทุกมิติ ทั้งฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ ต้องถูกจำกัดและกำกับด้วยกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ในบริบทของรัฐธรรมนูญไทย หลักนิติธรรมจึงมิใช่เพียงเครื่องมือทางกฎหมาย แต่เป็น “กรอบคุณค่า” (normative framework) ที่กำหนดความชอบ

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

ธรรมของการใช้อำนาจอธิปไตย โดยเน้นทั้งการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาค และการป้องกันการใช้อำนาจเกินขอบเขต (Atadjanov, 2026)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ของการศึกษานี้ คือ การวิเคราะห์การเคารพหลักนิติธรรม สิทธิมนุษยชน และการยอมรับอำนาจอตุลาการของพรรคการเมือง ซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับทฤษฎีหลักนิติรัฐ พรรคการเมืองในฐานะ “ผู้ใช้อำนาจอธิปไตย” ผ่านระบบตัวแทน จำเป็นต้องดำเนินกิจกรรมภายใต้กติกาเดียวกับที่ผูกพันประชาชน กล่าวคือ ต้องยอมรับข้อจำกัดของกฎหมาย และเคารพกระบวนการตรวจสอบโดยสถาบันตุลาการ แม้ในสถานการณ์ที่ตนเองเสียเปรียบทางการเมือง ซึ่งการยอมรับข้อจำกัดดังกล่าวถือเป็นตัวชี้วัดสำคัญของวุฒิภาวะทางประชาธิปไตย (democratic maturity) และความชอบธรรมเชิงสถาบัน (institutional legitimacy) เพราะสะท้อนว่าการเมืองดำเนินไปภายใต้ “กติกา” ไม่ใช่ “อำนาจดิบ” (rule-bound rather than power-based politics)

องค์ประกอบสำคัญของหลักนิติธรรม หลักนิติรัฐมีองค์ประกอบสำคัญอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่

(1) การจำกัดอำนาจรัฐโดยกฎหมาย หลักการนี้กำหนดว่าอำนาจรัฐต้องดำเนินการภายใต้กรอบกฎหมาย และไม่สามารถใช้อำนาจตามอำเภอใจได้ ซึ่งเป็นแกนหลักของรัฐสมัยใหม่และเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันอำนาจนิยม (Atadjanov, 2026)

(2) ความเป็นอิสระของตุลาการ ระบบตุลาการทำหน้าที่เป็นกลไกตรวจสอบถ่วงดุล (checks and balances) ที่สำคัญ การยอมรับคำวินิจฉัยของศาลในบริบทความขัดแย้งทางการเมือง จึงเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการธำรงหลักนิติธรรม

(3) ความโปร่งใสและความรับผิดชอบ ความโปร่งใส (transparency) และความรับผิดชอบ (accountability) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้หลักนิติรัฐสามารถดำรงอยู่ได้จริงในทางปฏิบัติ เนื่องจากเปิดโอกาสให้ประชาชนและสาธารณะตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตย (Papadopoulos, 2023; Westminster Foundation for Democracy, 2024)

เมื่อเชื่อมโยงแนวคิดดังกล่าวเข้ากับพฤติกรรมของพรรคการเมือง สามารถวิเคราะห์ได้ใน 3 มิติสำคัญ ได้แก่

(1) การยอมรับอำนาจอตุลาการ การที่พรรคการเมืองยอมรับกระบวนการยุติธรรม โดยมีสิทธิวิพากษ์วิจารณ์ สะท้อนการยึดมั่นใน “rule-bound politics” ซึ่งให้ความสำคัญกับกติกามากกว่าผลลัพธ์เชิงอำนาจ นอกจากนี้ สถานการณ์ความขัดแย้งทางกฎหมาย เช่น การยุบพรรคหรือคดีทางการเมือง ยังถือเป็นบททดสอบเชิงสถาบันของความเคารพต่อหลักนิติธรรม

(2) การธำรงสิทธิมนุษยชน หลักนิติรัฐต้องเชื่อมโยงกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน พรรคการเมืองที่ดำเนินนโยบายภายใต้กรอบสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค จึงสะท้อนการเปลี่ยนผ่านจาก “rule by law” ไปสู่ “rule of law” ซึ่งมุ่งเน้นความยุติธรรมเชิงเนื้อหา

(3) ความโปร่งใสในฐานะกลไกเสริม ความโปร่งใสช่วยลดโอกาสของการใช้อำนาจโดยมิชอบ และเสริมสร้างความไว้วางใจของประชาชนต่อระบบการเมือง (Ekezie & Balogun, 2025) ขณะเดียวกัน การเปิดเผยข้อมูล การสื่อสารนโยบาย และการยอมรับการตรวจสอบจากสาธารณะ ล้วนสะท้อนแนวโน้มของการเมืองแบบเปิด (open politics)

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถสรุปได้ว่า หลักนิติรัฐเป็นกรอบแนวคิดที่สำคัญในการประเมิน “ระดับการยึดโยงกติกากฎหมาย” ของพรรคการเมือง โดยเน้นทั้งการเคารพกฎหมาย การยอมรับอำนาจตุลาการ และการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน พรรคการเมืองจึงมิได้ถูกประเมินเพียงจากค่านิยมหรืออุดมการณ์ แต่จากความสามารถในการใช้อำนาจภายใต้ข้อจำกัดของกฎหมายและการตรวจสอบ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประชาธิปไตยเชิงคุณภาพ โดยรวมแล้ว วรรณกรรมสนับสนุนข้อเสนอว่า การรักษาสมดุลระหว่างการแข่งขันเพื่ออำนาจ กับการเคารพกติกากฎหมาย เป็นเงื่อนไขสำคัญของการสร้างความชอบธรรมและความยั่งยืนของระบอบประชาธิปไตยในระยะยาว

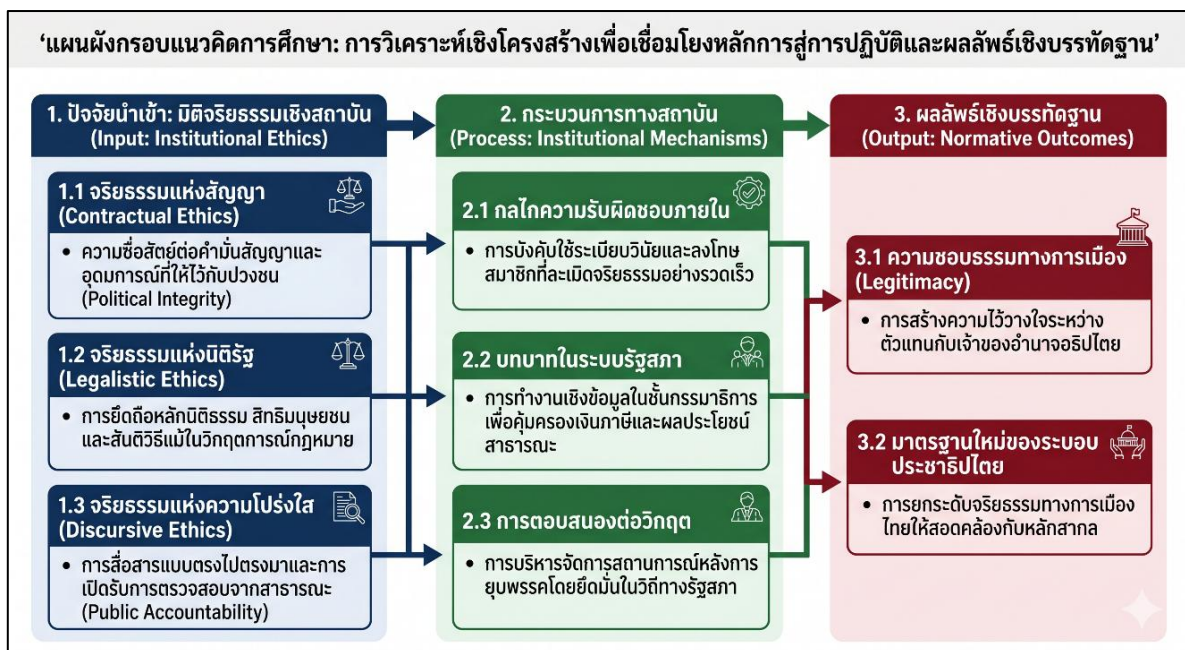
หลักความรับผิดชอบ (Accountability) ทั้งในมิติต่อผู้สนับสนุน (Vertical Accountability) และต่อสถาบันการเมือง (Horizontal Accountability)

แนวคิดความรับผิดชอบ (accountability) ถือเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่ เนื่องจากเป็นกลไกที่ทำให้ผู้มีอำนาจต้องตอบต่อการกระทำของตนต่อสาธารณะ และยอมรับผลจากการตรวจสอบทั้งในเชิงการเมืองและกฎหมาย (Papadopoulos, 2023) ในทางทฤษฎีร่วมสมัย แนวคิดนี้ได้พัฒนาจากรูปแบบดั้งเดิมที่เน้นการเลือกตั้ง (electoral accountability) ไปสู่ความสัมพันธ์แบบหลายมิติ ทั้งในระดับสถาบันและสังคม โดยครอบคลุมกลไกการตรวจสอบจากรัฐสภา ศาล สื่อมวลชน และภาคประชาสังคม (Ekezie & Balogun, 2025)

การทบทวนวรรณกรรมในมิตินี้ชี้ให้เห็นว่า แนวคิดเรื่องความโปร่งใส (transparency) และความรับผิดชอบ (accountability) เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่ทำให้จริยธรรมทางการเมืองสามารถแปรสภาพจากหลักการเชิงบรรทัดฐานไปสู่การปฏิบัติจริงในระดับสถาบัน โดยในทางทฤษฎี ความโปร่งใสมองว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสร้างความรับผิดชอบ เนื่องจากการเปิดเผยข้อมูลและการเข้าถึงข้อมูลสาธารณะช่วยให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้แทนได้อย่างต่อเนื่อง ไม่จำกัดเฉพาะช่วงการเลือกตั้ง (Castiglione, 2026) ขณะเดียวกัน แนวคิดความรับผิดชอบในรัฐศาสตร์ร่วมสมัยได้ขยายจากรูปแบบดั้งเดิมที่เน้นการเลือกตั้ง (electoral accountability) ไปสู่ความสัมพันธ์หลายมิติ ทั้งในรูปแบบความรับผิดชอบแนวตั้ง (vertical accountability) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้แทนกับประชาชน และความรับผิดชอบแนวนอน (horizontal accountability) ซึ่งเป็นกลไกการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างสถาบันทางการเมือง เช่น รัฐสภา ศาล และองค์กรอิสระ (Papadopoulos, 2023) นอกจากนี้ งานวิจัยร่วมสมัยยังเน้นว่าความรับผิดชอบมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความชอบธรรมและความไว้วางใจในระบบการเมือง โดยเฉพาะในบริบทที่สถาบันการเมืองต้องเผชิญกับความท้าทายด้านความเชื่อมั่นของประชาชน (Ekezie & Balogun, 2025) ภายใต้กรอบนิติรัฐ (Rechtsstaat) ความรับผิดชอบแนวนอนยังมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากสะท้อนการยอมรับหลักการแบ่งแยกอำนาจและข้อจำกัดของอำนาจรัฐ ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของความชอบธรรมทางการเมือง (Atadjanov, 2026) ในขณะเดียวกัน การพัฒนา “การเมืองแบบเปิด” (open politics) ในศตวรรษที่ 21 ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบของความรับผิดชอบ โดยผสมผสานเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับการกำกับตรวจสอบภาคการเมือง ทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า “digital accountability” ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชน สื่อ และภาคประชาสังคมเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบอำนาจรัฐผ่านเครือข่ายข้อมูลและแพลตฟอร์มออนไลน์ ส่งผลให้ความรับผิดชอบกลายเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีลักษณะเครือข่ายมากขึ้น (Westminster

Foundation for Democracy, 2024) ดังนั้น จากการสังเคราะห์วรรณกรรมสามารถสรุปได้ว่า ความโปร่งใสและความรับผิดชอบในหลายมิติ ทั้งแนวตั้ง แนวนอน และเชิงดิจิทัลเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างจริยธรรมทางการเมืองกับความชอบธรรมของระบอบประชาธิปไตย และมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการลดช่องว่างระหว่างค่านิยมสัญญาทางการเมืองกับการปฏิบัติจริงในบริบทการเมืองร่วมสมัย

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

หมายเหตุ: สร้างโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Google, 2026) โดยประมวลผลจากชุดข้อมูลดิบของคณะผู้ศึกษา <https://gemini.google.com/gem/00213bb30925/26569161acd2f947>

ผลการศึกษา

การศึกษาจริยธรรมทางการเมืองในบทความนี้มุ่งเน้นการทำความเข้าใจ “จริยธรรมเชิงสถาบัน” ของพรรคประชาชนผ่านพฤติกรรมเชิงประจักษ์ในช่วงปี พ.ศ. 2561–2569 โดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมสัญญาทางการเมือง การเคารพกติกานิติรัฐ และกลไกความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นจริง การศึกษาถูกจัดระบบออกเป็นสามมิติหลัก ได้แก่ (1) ความซื่อสัตย์ต่ออุดมการณ์ (Political Integrity) (2) การยึดถือหลักนิติธรรมและสันติวิธี และ (3) กลไกความรับผิดชอบและความโปร่งใส ซึ่งทั้งสามมิติเชื่อมโยงกันในการอธิบายระดับจริยธรรมของพรรคการเมืองในฐานะ “ผู้รับมอบอำนาจจากประชาชน” ดังนี้

จริยธรรมในมิติความซื่อสัตย์ต่อค่านิยมสัญญา (Political Integrity) ผลการศึกษาพบว่า พรรคประชาชนและพรรคในสายอุดมการณ์เดียวกันมีลักษณะเด่นในการยึดถือ “ความซื่อตรงเชิงสถาบัน” ซึ่งสะท้อนผ่านความสอดคล้องระหว่างอุดมการณ์ที่ประกาศกับพฤติกรรมทางการเมืองจริง โดยสามารถจำแนกได้ 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

ประการแรก พรรคเลือกใช้นโยบาย “ความตรงไปตรงมา” เป็นหลักในการสื่อสารและกำหนดจุดยืนทางการเมือง โดยหลีกเลี่ยงการประนีประนอมเพื่อแสวงหาอำนาจในระยะสั้น แนวทางดังกล่าวสะท้อนการให้ความสำคัญกับความชอบธรรมในกระบวนการ มากกว่าผลลัพธ์เชิงอำนาจ

ประการที่สอง กรณีการเลือกตั้งปี 2566 แสดงให้เห็นถึงการรักษาคำมั่นสัญญาทางการเมืองอย่างชัดเจน โดยพรรคเลือกไม่เข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาลกับกลุ่มอำนาจที่ขัดต่อจุดยืนที่ประกาศไว้ แม้จะส่งผลให้สูญเสียโอกาสในการบริหารประเทศ พฤติกรรมดังกล่าวสะท้อนการยึดมั่นในพันธะทางการเมืองกับประชาชนในฐานะสัญญาประชาคม

ประการที่สาม พรรคให้ความสำคัญกับนโยบายเชิงโครงสร้างมากกว่านโยบายประชานิยมระยะสั้น โดยมุ่งแก้ปัญหาเชิงระบบ เช่น การกระจายอำนาจ การปฏิรูปสถาบันรัฐ และการคุ้มครองสิทธิพลเมือง ซึ่งสะท้อนจริยธรรมเชิงนโยบายที่เน้นความรับผิดชอบต่อผลกระทบระยะยาว

การยึดถือหลักนิติธรรมและสันติวิธีในวิกฤตการณ์กฎหมาย ผลการศึกษาพบว่า พรรคประชาชนแสดงระดับจริยธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับหลักนิติรัฐ โดยเฉพาะเมื่อเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางกฎหมาย เช่น การยุบพรรคการเมือง ได้แก่

ประการแรก ภายหลังการยุบพรรค พรรคเลือกดำเนินกิจกรรมทางการเมืองผ่านกลไกพรรคใหม่ เพื่อรักษาความต่อเนื่องของเจตจำนงประชาชน มากกว่าการปฏิเสธระบบหรือถอนตัวออกจากการเมือง

ประการที่สอง พรรคมีท่าที “ยอมรับกติกาแต่คงสิทธิในการวิพากษ์” โดยปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของกระบวนการยุติธรรมในเชิงปฏิบัติ ขณะเดียวกันก็ใช้ช่องทางทางการเมืองในการตั้งคำถามอย่างมีเหตุผลต่อข้อจำกัดของกฎหมาย

ประการที่สาม พรรคให้ความสำคัญกับการปกป้องสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพทางการเมือง โดยยืนหยัดสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนและการแสดงออกอย่างเสรี พร้อมทั้งมุ่งแก้ไขปัญหาคอขวดเชิงโครงสร้างด้วยสันติวิธี

กลไกความรับผิดชอบต่อความโปร่งใสเชิงประจักษ์ ผลการศึกษาพบว่า พรรคประชาชนได้พัฒนาระบบความรับผิดชอบต่อลักษณะผสมผสาน ซึ่งครอบคลุมทั้งภายในและภายนอกองค์กร ได้แก่

ประการแรก พรรคมี “ความรับผิดชอบต่อภายใน” ที่ชัดเจน โดยมีมาตรการทางวินัยต่อสมาชิกที่ละเมิดจริยธรรมอย่างจริงจัง แม้ต้องแลกกับต้นทุนทางการเมือง เช่น การสูญเสียสมาชิกหรือภาพลักษณ์ระยะสั้น

ประการที่สอง พรรคมีบทบาท “ความรับผิดชอบต่อภายนอก” ผ่านการทำงานในรัฐสภา โดยเฉพาะในฐานะฝ่ายค้านที่ใช้ข้อมูลและกระบวนการนิติบัญญัติในการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐบาล และเสนอทางเลือกเชิงนโยบายให้กับสาธารณะ

ประการที่สาม พรรคใช้ “การเมืองแบบเปิด” และเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการสื่อสารกับประชาชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความรับผิดชอบต่อลักษณะใหม่ที่ประชาชนสามารถติดตามและตรวจสอบการทำงานของผู้นำได้แบบเรียลไทม์

จากการวิเคราะห์ทั้งสามมิติ สามารถสรุปได้ว่า พรรคประชาชนมีแนวโน้มพัฒนา “จริยธรรมทางการเมืองเชิงสถาบัน” ที่เชื่อมโยงระหว่างอุดมการณ์ พฤติกรรม และความรับผิดชอบต่อประชาชนอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ

ในมิติที่ 1 พรรคเน้นความซื่อสัตย์ต่อคำมั่นสัญญา

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

ในมิติที่ 2 พรรคยึดมั่นหลักนิติรัฐและสันติวิธี

ในมิติที่ 3 พรรคพัฒนากลไกความโปร่งใสและความรับผิดชอบอย่างเป็นรูปธรรม

ซึ่ง ทั้งสามองค์ประกอบสะท้อน “การเปลี่ยนผ่านเชิงบรรทัดฐาน” ของการเมืองไทย จากระบบที่เน้นการต่อรองเชิงอำนาจ ไปสู่ระบบที่ให้ความสำคัญกับความโปร่งใส ความซื่อตรง และความรับผิดชอบต่อระดับสถาบัน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า งานศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงการธำรงรักษาความสอดคล้องระหว่างค่านิยมสัญญา การเคารพกติกา และการเปิดรับการตรวจสอบ เป็นเงื่อนไขสำคัญของความชอบธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย และเป็นปัจจัยกำหนดความยั่งยืนของสถาบันการเมืองในระยะยาว

อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาพบประเด็นสำคัญในสามมิติ ได้แก่ (1) ความซื่อสัตย์ต่ออุดมการณ์ทางการเมือง (Political Integrity) (2) การยึดถือหลักนิติธรรมและสันติวิธีในวิกฤตการณ์ทางกฎหมาย และ (3) กลไกความรับผิดชอบต่อระดับสถาบัน มาสังเคราะห์และตีความภายใต้กรอบแนวคิดทางรัฐศาสตร์ร่วมสมัย โดยเฉพาะทฤษฎีสัญญาประชาคม (Social Contract Theory) แนวคิดความรับผิดชอบต่อทางการเมือง (Accountability) และหลักนิติรัฐ (Rechtsstaat) เพื่ออธิบายระดับจริยธรรมทางการเมืองของพรรคประชาชน ในฐานะผู้รับมอบอำนาจจากประชาชน เพื่อเชื่อมโยงผลการศึกษา กับคำถามเชิงทฤษฎีที่สำคัญว่า พรรคการเมืองสามารถรักษาความชอบธรรมทางการเมืองได้อย่างไรภายใต้บริบทที่มีข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและความท้าทายทางกฎหมาย โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่าง “ค่านิยมสัญญา” กับ “การปฏิบัติจริง” ซึ่งเป็นแกนกลางของระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน ดังนี้

ประการที่หนึ่ง ความซื่อสัตย์ต่ออุดมการณ์ทางการเมือง ภายใต้กรอบทฤษฎีสัญญาประชาคม นโยบายและค่านิยมสัญญาของพรรคการเมืองสามารถตีความได้ว่าเป็น “พันธะเชิงสัญญา” กับประชาชน ดังนั้น การรักษาความสอดคล้องระหว่างคำประกาศกับการปฏิบัติ (policy consistency) จึงเป็นตัวชี้วัดสำคัญของความซื่อตรงทางการเมือง (political integrity) จากการวิเคราะห์ในเชิงประจักษ์ พบว่าพรรคประชาชนมีแนวโน้ม “รักษาความสอดคล้องเชิงอุดมการณ์ได้ในระดับสูง” เมื่อเทียบกับโครงสร้างการเมืองไทยโดยรวม กล่าวคือ พรรคยังคงยึดมั่นต่อแนวทางและนโยบายหลักที่ประกาศไว้ เช่น การปฏิรูปโครงสร้างรัฐ สิทธิและเสรีภาพของประชาชน และการปฏิรูปการจัดตั้งรัฐบาลที่ขัดแย้งกับจุดยืนเดิม แม้ต้องเผชิญกับต้นทุนทางการเมือง เช่น การไม่ได้เข้าร่วมอำนาจบริหารหรือการถูกกดดันจากโครงสร้างอำนาจเดิม อย่างไรก็ตาม การรักษาความซื่อสัตย์ดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นอย่างปราศจากข้อจำกัด หากแต่ดำเนินอยู่ภายใต้เงื่อนไขของ “การประนีประนอมเชิงยุทธศาสตร์” ในบางบริบท เช่น การปรับถ้อยคำเชิงนโยบายหรือการกำหนดยุทธศาสตร์ทางการเมืองให้สอดคล้องกับข้อจำกัดทางกฎหมายและโอกาสทางอำนาจ ซึ่งสะท้อนว่าความสอดคล้องเชิงอุดมการณ์มิได้เป็นสถานะสมบูรณ์ หากแต่เป็นกระบวนการต่อรองระหว่างอุดมการณ์กับความเป็นไปได้ทางการเมือง **ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า** พรรคประชาชนพยายามรักษาสัญญาทางการเมืองในระดับที่มีนัยสำคัญ และแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของการยกระดับมาตรฐานจริยธรรมทางการเมืองในเชิงสถาบัน แม้จะยังเผชิญข้อจำกัดจากบริบทโครงสร้างอำนาจและการแข่งขันทางการเมืองก็ตาม การดำรงอยู่ของความพยายามดังกล่าวจึงมีนัยสำคัญต่อการฟื้นฟูความเชื่อมั่นของประชาชน และการพัฒนาประชาธิปไตยเชิงคุณภาพในระยะยาว

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

ประการที่สอง การเคารพหลักนิติธรรมและการยอมรับอำนาจตุลาการ แนวคิดนิติรัฐกำหนดว่าอำนาจทางการเมืองต้องถูกจำกัดโดยกฎหมายและอยู่ภายใต้การตรวจสอบของสถาบันตุลาการ ซึ่งทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชนและรักษาความเป็นธรรมในระบบการเมือง (Atadjanov, 2026) มิฉะนั้นจึงเป็นตัวชี้วัดสำคัญของ “rule adherence” หรือระดับการดำเนินการทางการเมืองภายใต้กรอบกฎหมายอย่างแท้จริงจากการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ พบว่าพรรคประชาชนมีแนวโน้ม “ยอมรับอำนาจตุลาการในเชิงรูปแบบ (formal compliance)” ได้อย่างสม่ำเสมอ กล่าวคือ พรรคได้ปฏิเสธกระบวนการยุติธรรม หรือใช้กลไกนอกกระบวนการเพื่อทำลายคำวินิจฉัยของศาลโดยตรง แม้ในสถานการณ์ที่เผชิญผลเสียหายทางการเมือง เช่น กรณีการยุบพรรคหรือข้อพิพาททางกฎหมาย พรรคยังคงดำเนินกิจกรรมทางการเมืองต่อไปภายใต้กรอบกฎหมายที่มีอยู่ ซึ่งสะท้อนถึงการยอมรับ “กติกากฎหมาย” ของระบอบนิติรัฐ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในมิติ “สาระสำคัญของหลักนิติธรรม” (substantive rule of law) ซึ่งเน้นความชอบธรรมของกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมมากกว่าการปฏิบัติตามกฎหมายเพียงรูปแบบ พบว่าพรรคประชาชนมีลักษณะของ “การยอมรับแบบวิพากษ์” (critical compliance) กล่าวคือ แม้จะปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของศาล แต่ยังคงใช้สิทธิในการตั้งคำถามต่อความเป็นธรรมของกฎหมายบางฉบับหรือกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การแสดงจุดยืนดังกล่าวสะท้อนความพยายามผลักดันให้ระบบนิติรัฐพัฒนาไปสู่มาตรฐานที่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสากลมากยิ่งขึ้น ในอีกด้านหนึ่ง ความท้าทายสำคัญยังปรากฏในลักษณะของความตึงเครียดระหว่าง “การยึดมั่นในกติกากฎหมาย” กับ “การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง” เนื่องจากการวิพากษ์หรือผลักดันให้แก้ไขกฎหมายบางประเด็นอาจถูกตีความว่าเป็นการทำลายระเบียบทางกฎหมายเดิม ซึ่งจำเป็นต้องดำเนินการอย่างระมัดระวังเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกมองว่าออกนอกกรอบของหลักนิติธรรม **ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า** พรรคประชาชนรักษากฎการยึดมั่นในหลักนิติธรรมในระดับเชิงสถาบันได้ โดยเฉพาะในมิติของการยอมรับอำนาจตุลาการและการปฏิบัติตามกฎหมาย แต่ในขณะเดียวกันก็แสดงบทบาท “เชิงปฏิรูป” ผ่านการวิพากษ์และพยายามปรับปรุงโครงสร้างทางกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสิทธิและความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น ลักษณะดังกล่าวจึงสะท้อนรูปแบบของการเมืองที่พยายามประสานระหว่าง “ความเคารพกติกา” กับ “ความมุ่งหมายในการเปลี่ยนแปลง” ซึ่งมีนัยสำคัญต่อการพัฒนานิติรัฐในบริบทประชาธิปไตยไทยระยะยาว

ประการที่สาม กลไกความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ในระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่ ความโปร่งใส (transparency) และความรับผิดชอบ (accountability) ถือเป็นกลไกเชิงสถาบันที่ช่วยกำกับการใช้อำนาจรัฐให้อยู่ภายใต้การตรวจสอบของประชาชน โดยการเปิดเผยข้อมูล การสื่อสารเชิงนโยบาย และการยอมรับการวิพากษ์จากสาธารณะ ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของ “การเมืองแบบเปิด” ซึ่งช่วยเสริมสร้างความชอบธรรมและความไว้วางใจต่อสถาบันการเมือง (Papadopoulos, 2023; Ekezie & Balogun, 2025) จากการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ พบว่าพรรคประชาชนมีแนวโน้ม “พัฒนากลไกความโปร่งใสในระดับสูงกว่ามาตรฐานการเมืองไทยแบบดั้งเดิม” โดยเฉพาะในด้านการสื่อสารนโยบายอย่างต่อเนื่อง การเปิดเผยจุดยืนทางการเมืองอย่างชัดเจน และการใช้ช่องทางสาธารณะในการอธิบายเหตุผลของการตัดสินใจทางการเมือง การดำเนินการดังกล่าวช่วยลดช่องว่างระหว่าง “ผู้แทน” กับ “ผู้มอบอำนาจ” และสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เปิดกว้างมากยิ่งขึ้น ในมิติของความรับผิดชอบ (accountability) พรรคยังแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการกำกับดูแลพฤติกรรมของสมาชิกภายใน โดยเฉพาะเมื่อเกิดกรณีที่กระทบต่อภาพลักษณ์หรือมาตรฐานจริยธรรมของพรรค การตอบสนองที่รวดเร็วและมีลักษณะเชิงวินัย เช่น การตรวจสอบข้อเท็จจริงและการลงโทษทางองค์กร สะท้อนถึง

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

การยอมรับ “ความรับผิดชอบสาธารณะ” ในฐานะสถาบันทางการเมืองที่อยู่ภายใต้การตรวจสอบของประชาชน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในเชิงลึก พบว่าความโปร่งใสของพรรคยังคงมี “ข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง” อยู่บ้าง โดยเฉพาะในระดับกระบวนการตัดสินใจภายในพรรค ซึ่งในบางกรณีอาจยังไม่เปิดเผยอย่างเต็มรูปแบบ หรือยังคงรวมศูนย์อยู่ในกลุ่มผู้นำระดับสูง ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนความตึงเครียดระหว่าง “ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการองค์กร” กับ “อุดมคติของการเปิดเผยข้อมูลอย่างสมบูรณ์” ที่พรรคการเมืองในทุกระบบต้องเผชิญ **ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า** พรรคประชาชนมีระดับความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อสาธารณะที่ค่อนข้างสูง และมีแนวโน้มพัฒนาไปสู่รูปแบบของ “การเมืองแบบเปิด” อย่างมีนัยสำคัญ แม้จะยังไม่อาจบรรลุความโปร่งใสเชิงสถาบันในระดับสมบูรณ์ก็ตาม การพัฒนากลไกดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการสร้างความไว้วางใจของประชาชน และเป็นปัจจัยสนับสนุนต่อการยกระดับมาตรฐานจริยธรรมทางการเมืองในบริบทประชาธิปไตยไทยระยะยาว

โดยสรุป ทั้งสามมิตินี้สะท้อนการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีการเมือง กับพฤติกรรมเชิงประจักษ์ของพรรคประชาชนอย่างเป็นองค์รวม กล่าวคือ ความซื่อสัตย์ต่ออุดมการณ์สร้างฐานความชอบธรรมเชิงจริยธรรม การเคารพนิติรัฐกับการใช้อำนาจให้อยู่ในกรอบกฎหมาย และความโปร่งใสทำให้เกิดการตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง และชี้ให้เห็นว่าการบูรณาการทั้งสามมิติเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยเชิงคุณภาพในบริบทไทย

องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษา

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่ “จริยธรรมทางการเมืองเชิงสถาบัน”

หมายเหตุ: สร้างโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Google, 2026) โดยประมวลผลจากชุดข้อมูลดิบของคณะผู้ศึกษา <https://gemini.google.com/gem/00213bb30925/b5f702244c54de9c>

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

การศึกษาครั้งนี้ได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ เกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมืองเชิงสถาบัน ซึ่งมีบทบาทในการธำรงความชอบธรรมของระบอบประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน โดยสามารถสรุปได้เป็น 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การรักษาดุลยภาพระหว่างอำนาจ เงื่อนไขพื้นฐานของจริยธรรมเชิงสถาบัน

องค์ความรู้ใหม่ ประการแรก คือ การมองว่า “จริยธรรมทางการเมือง” ในระดับสถาบันมิได้เริ่มต้นที่เจตนาของบุคคล แต่เริ่มต้นจาก “การออกแบบและเคารพต่อโครงสร้างอำนาจ” ที่สมดุล ภายใต้หลักนิติธรรม (Rule of Law) ระบบการเมืองที่มีจริยธรรมต้องไม่ปล่อยให้อำนาจใดอำนาจหนึ่งครอบงำโดยปราศจากการตรวจสอบ กลไก checks and balances จึงไม่ใช่เพียงเครื่องมือทางรัฐธรรมนูญ แต่เป็น “พันธะทางจริยธรรม” ที่สถาบันต้องยึดถือ นอกจากนี้ พรรคการเมืองยังต้องทำหน้าที่เป็นกลไก “ลดความขัดแย้งเชิงโครงสร้าง” โดยแปลงความหลากหลายของผลประโยชน์ในสังคมให้เข้าสู่กระบวนการตามรัฐธรรมนูญ แทนการใช้กลไกนอกระบบหรือการใช้อำนาจแบบรวมศูนย์ ดังนั้น การรักษาสมดุลอำนาจจึงสะท้อน จริยธรรมเชิงโครงสร้าง (structural ethics) ซึ่งเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นของการดำรงอยู่ของประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ

ประเด็นที่ 2 การยึดมั่นในกติกาและกฎหมาย เสถียรภาพของพฤติกรรมเชิงสถาบัน

องค์ความรู้ประการที่สอง คือ การตีความ “จริยธรรม” ผ่านความสม่ำเสมอของพฤติกรรมทางการเมือง (behavioral consistency) ไม่ใช่เพียงการแสดงออกเชิงอุดมการณ์ รัฐธรรมนูญในที่นี้ถูกมองว่าเป็น “สัญญาประชาคมในรูปแบบกฎหมาย” ดังนั้น การเคารพรัฐธรรมนูญในสถานการณ์ที่เสียเปรียบทางการเมืองจึงเป็นตัวชี้วัดสำคัญของจริยธรรมทางการเมืองในระดับสูง ขณะเดียวกัน “ความโปร่งใส” (transparency) เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้จริยธรรมสามารถถูกตรวจสอบได้ โดยเฉพาะการที่กระบวนการตัดสินใจของพรรคสามารถอธิบายได้ตามหลักเหตุผล (reasoned justification) และเปิดเผยต่อสาธารณะ องค์ความรู้นี้จึงชี้ให้เห็นว่า จริยธรรมเชิงสถาบันต้องมีความสอดคล้องระหว่าง “กติกา การปฏิบัติ การอธิบายต่อสาธารณะ” ซึ่งช่วยสร้าง “ความเชื่อมั่นของสาธารณะ” (public trust) ในระยะยาวได้

ประเด็นที่ 3 ความรับผิดชอบต่อประชาชน แก่นของอำนาจอธิปไตยประชาชน

องค์ความรู้ประการที่สาม คือ การวาง “ประชาชน” เป็นศูนย์กลางของการประเมินจริยธรรมทางการเมือง ภายใต้หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน (popular sovereignty) สถาบันการเมืองมีสถานะเป็น “ผู้รับมอบอำนาจ” ดังนั้น ความรับผิดชอบต่อประชาชนจึงไม่ใช่ทางเลือก แต่เป็นพันธกิจหลัก องค์ความรู้เรื่องนี้จึงให้ความสำคัญต่อความรับผิดชอบ 2 มิติสำคัญ ได้แก่ (1) การตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน (Responsiveness) โดยต้องคำนึงถึงทั้งเสียงข้างมากและสิทธิของเสียงข้างน้อย (2) การเปิดให้ตรวจสอบโดยไม่ปิดเบี่ยงข้อเท็จจริง (Accountability) ทั้งผ่านการเลือกตั้ง สื่อ และองค์กรตรวจสอบ นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลยังทำให้เกิด “digital accountability” ซึ่งเปลี่ยนรูปแบบความรับผิดชอบต่อสาธารณะจากการตรวจสอบเป็นช่วงเวลา ไปสู่ “การตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง” องค์ความรู้นี้จึงเน้นว่า จริยธรรมเชิงสถาบันที่แท้จริง ต้อง “เชื่อมโยงอำนาจกับความรับผิดชอบต่อสาธารณะอย่างตรวจสอบได้”

สรุป

บทความวิชาการเรื่อง “ความรับผิดชอบต่อสาธารณะและระดับจริยธรรมทางการเมือง: การวิเคราะห์เชิงสถาบันของพรรคประชาชนภายใต้บริบทนิติรัฐไทย (พ.ศ. 2561-2569)” มีข้อค้นพบที่สะท้อนให้เห็นว่า พรรคประชาชนมีแนวโน้มรักษามาตรฐานจริยธรรมทางการเมืองในระดับที่ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะการพยายาม

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

รักษาความสอดคล้องระหว่างคำมั่นสัญญากับการปฏิบัติ การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองภายใต้กรอบกฎหมายแม้ในสถานการณ์ที่เสียเปรียบ และการพัฒนารูปแบบการเมืองที่เปิดให้สาธารณะตรวจสอบได้มากขึ้น ผ่านเทคโนโลยีและการสื่อสารเชิงนโยบาย อย่างไรก็ตาม การรักษาจริยธรรมดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นอย่างเป็นอิสระจากข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง หากแต่ดำเนินไปภายใต้แรงกดดันจากบริบทอำนาจ การแข่งขันทางการเมือง และข้อจำกัดของระบบสถาบันไทย ซึ่งส่งผลให้เกิดความตึงเครียดระหว่าง “การยึดมั่นในอุดมการณ์” กับ “ความเป็นไปได้เชิงปฏิบัติ” ในบางสถานการณ์

โดยสรุป การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าจริยธรรมทางการเมืองไม่ควรถูกพิจารณาเพียงในระดับปัจเจก แต่เป็นผลลัพธ์ของปฏิสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางการเมือง โครงสร้างสถาบัน และพฤติกรรมเชิงประจักษ์ของพรรคการเมือง ในขณะเดียวกัน กรณีของพรรคประชาชนสะท้อน “แนวโน้มใหม่” ของการเมืองไทยที่พยายามยกระดับบทบาทของพรรคการเมืองจากผู้แสวงหาอำนาจ ไปสู่การเป็นสถาบันที่เชื่อมโยงอำนาจกับความรับผิดชอบต่อประชาชนอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการศึกษาพบว่า พรรคประชาชนมีแนวโน้มแสดงจริยธรรมทางการเมืองในระดับสูง ผ่านความสอดคล้องระหว่างคำมั่นสัญญากับการปฏิบัติ การเคารพหลักนิติรัฐ และการพัฒนาหลักความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการดังนี้

- 1) ควรส่งเสริมกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการกำหนดนโยบาย เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบแนวดิ่ง และลดช่องว่างระหว่างผู้แทนกับผู้มอบอำนาจ
- 2) ควรปรับปรุงระบบตรวจสอบเชิงสถาบัน ให้มีความเป็นอิสระ โปร่งใส และเป็นธรรม เพื่อลดการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือทางการเมือง และเสริมสร้างความน่าเชื่อถือของระบบนิติรัฐ
- 3) ควรพัฒนาระบบข้อมูลเปิดและเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและตรวจสอบการทำงานของสถาบันการเมืองได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพของประชาธิปไตยในระยะยาว

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

การศึกษานี้ได้ข้อค้นพบสำคัญ คือ จริยธรรมทางการเมืองเชิงสถาบัน โดยชี้ให้เห็นความสำคัญของความสอดคล้องระหว่างอุดมการณ์ กฎหมาย และกลไกความรับผิดชอบ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์พรรคการเมืองในบริบทประชาธิปไตยกำลังพัฒนา สำหรับประเด็นเพื่อพัฒนาเป็นการวิจัยครั้งต่อไป ควรให้ความสำคัญกับการเปรียบเทียบระหว่างพรรคการเมืองในหลายประเทศ หรือการศึกษาปัจจัยเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อความสามารถในการรักษาจริยธรรมทางการเมือง นอกจากนี้ ควรมีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อวัดระดับความเชื่อมั่นของประชาชนต่อพรรคการเมือง รวมถึงศึกษาประเด็นเกี่ยวกับบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลในการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อพรรคการเมืองต่อนโยบายสาธารณะตามที่พรรคการเมืองได้กล่าวไว้ในช่วงหาเสียงด้วย

เอกสารอ้างอิง

- Atadjanov, R. (2026). Rechtsstaat (State of law) and civil society. In *A common theory of law*. Springer.
- Castiglione, D. (2026). *Democratic and public accountability*. Encyclopaedia Britannica.
- Ekezie, A. F., & Balogun, M. O. (2025). The interplay of governance and political accountability in contemporary democracies. *International Journal of Political Science and Governance*, 7(2), 24–33.
- Gao, Y., & Cao, J. (2025). Social contract theory and legitimacy: From history to modern times. *Educational Innovation Research*, 3(3).
- Papadopoulos, Y. (2023). *Understanding accountability in democratic governance*. Cambridge University Press.
- Raymond, G. (2025). Thailand’s ongoing struggle for democratic stability. *East Asia Forum*.
- Westminster Foundation for Democracy. (2024). *Accountability and transparency*.
- World Justice Project. (2025). *Thailand’s rule of law in 2025: Stability amidst shifting public perceptions*.
- Zack, N. (2023). *Democracy: A very short introduction*. Oxford University Press.